

تبیین دو مفهوم توانایی مالی و سواد مالی از منظر دانش و آرایه الگوی پیشنهادی قابلیت مالی افراد

مریم خسروی فارسانی^۱
بهاره بنی طالبی دهکردی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۳۱

چکیده

با پیچیده تر شدن بازارهای مالی در دنیای امروز، واژگانی همچون قابلیت (توانایی) مالی و سواد مالی اخیراً در ادبیات و محاورات روزمره بسیار مورد استفاده قرار گرفته اند. با این وجود هنوز در مورد تبیین مفاهیم هر واژه، ابعاد و عناصر و نحوه اندازه گیری آن، چالش هایی وجود دارد و بسیاری این دو واژه را یکسان و مشابه می دانند. ضمن اینکه تا کنون عمده پژوهش های انجام شده متمرکز بر واژه سواد مالی و شناسایی عوامل موثر بر آن بوده و به مفهوم قابلیت (توانایی) مالی به طور خاص، پرداخته نشده است. بنابراین هدف این پژوهش ضمن تبیین تفاوت های مفهومی دو واژه، آرایه الگوی ساختاری درخصوص عوامل موثر بر قابلیت مالی افراد از دیدگاه خبرگان از طریق رویکرد پدیدار شناسی است. این پژوهش براساس روش کتابخانه ای و تفسیری از نوع تحقیقات کیفی است که به بررسی دیدگاه های ۱۲ نفر از متخصصان مالی ایران پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد الگوی پیشنهادی عوامل موثر بر قابلیت مالی افراد شامل ۳ مضمون اصلی توانایی، چارچوب ذهنی و ارتباط، ۴ مقوله مهارتها، نگرش ها و انگیزه های کلی و مالی همچنین ۳۹ فاکتور تاثیر گذار است..

واژه های کلیدی: قابلیت (توانایی) مالی، سواد مالی، مدل های مالی، رویکرد پدیدارشناسی.

۱- دانشجوی دکتری تخصصی، گروه حسابداری، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران
۲- استادیار و عضو هیات علمی، گروه حسابداری، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران. نویسنده مسئول. banitalebi57@yahoo.com

۱- مقدمه

در طول چند سال گذشته، مالی‌گرایی منجر به رشد سریع محصولات و خدمات مالی مصرف‌کننده و تغییر مسئولیت از دولت به جامعه شده، به این معنا که افراد باید مسئولیت بیشتری در قبال کنترل امور مالی خود داشته باشند و لازم است که درک و توانایی خود را برای مدیریت امور مالی شخصی افزایش دهند.

با این حال، به نظر نمی‌رسد که این تغییرات، تأثیر متفاوتی در میزان پس انداز یا سرمایه‌گذاری و یا انجام امور مالی توسط افراد داشته باشد. کود و همکاران (۲۰۰۶) اعلام کردند که یک دلیل آن به علت عدم سواد مالی افراد است. آن‌ها در پژوهش خود، دریافتند که سطح سواد مالی افراد به توانایی استفاده از صرف هزینه‌های منابع مالی، مدیریت ریسک‌های زندگی و دارایی‌ها، همچنین امنیت مالی در بازنشستگی مربوط می‌شود.

سواد مالی صحیح افراد می‌تواند تأثیر مثبتی بر توانایی ایجاد پس‌اندازهای بلندمدت، صندوق‌های مالی یا بازنشستگی داشته باشد. دولت نیز می‌تواند عواید مالیاتی برای توسعه زیرساخت و تسهیلات خدمات عمومی را به دست آورد.

طبق پژوهش فن‌زوهن و همکاران (۲۰۱۲) سواد مالی، یکی از عوامل کلیدی است که منجر به رشد اقتصادی و ثبات مالی کشورها می‌شود. مطالعه‌ی انجام شده توسط کلایپر و همکاران (۲۰۱۳) نشان داد در صورت بروز بحران مالی در کشور، افرادی که سطح بالاتری از سواد مالی دارند، احتمالاً کمتر شوک‌های منفی درآمد را گزارش می‌کنند، زیرا درآمد اندکی دارند که پشتوانه آنهاست. بطور کلی افراد دارای سطح بالای سواد مالی، از نحوه مدیریت پول خود آگاه‌تر هستند.

سوهن و همکاران (۲۰۱۲) استدلال کردند که: "سواد مالی در سطح کلان تضمین می‌کند که شهروندان یک کشور به اندازه کافی برای مقابله با موقعیت‌های مالی روزمره و معاملات در بازار تجهیز شده‌اند."

بنابراین، سواد مالی می‌تواند به مردم کمک کرده و شانس آن‌ها برای دستیابی به امنیت مالی بیشتر را افزایش دهد. در همین حال، مطالعات گسترده‌ای در زمینه سواد مالی در کشورهای مختلف انجام شده‌است. در کنار واژه سواد مالی، در فرهنگ عام همچنین در مقالات علمی، واژه‌های دیگری نیز نظیر قابلیت (توانایی) مالی نیز استفاده می‌شود. حال سوالاتی که به ذهن متبادر می‌شود، این است که:

- آیا بین دو واژه سواد مالی با قابلیت (توانایی) مالی ارتباطی وجود دارد؟
- آیا مفهوم این دو واژه یکسان است و آیا می‌توان آن‌ها را به جای یکدیگر استفاده کرد؟ همچنین آیا فاکتورهای سنجش این دو واژه یکسان است؟

بررسی‌ها نشان می‌دهد برخی از واژه "سواد مالی" و برخی از "قابلیت مالی" استفاده می‌کنند (هوستون، ۲۰۱۰، رمود، ۲۰۱۰؛ زوتل و همکاران، ۲۰۱۳). برخی از نویسندگان نظیر کمپسون و همکاران (۲۰۰۵)، سواد مالی را به عنوان یکی از مؤلفه‌های قابلیت (توانایی) مالی تعریف می‌کنند. برخی دیگر معتقدند آن‌ها با هم همپوشانی دارند (وو و ضیا، ۲۰۱۲). برای بررسی این موضوع به طور عمیق‌تر، ابتدا از منظر علمی و به کمک انواع مدل‌های نظری آرایه شده، مفهوم سواد مالی و سپس مفهوم قابلیت (توانایی) مالی مورد تبیین و بحث قرار می‌گیرد. سپس، برای اولین بار در ایران مدل پیشنهادی عوامل موثر بر اندازه‌گیری قابلیت (توانایی) مالی آرایه می‌گردد.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

۱-۱- تعاریف سواد مالی

طیف وسیعی از تعاریف درخصوص سواد مالی وجود دارد که در این بخش به ترتیب سال انتشار آن‌ها مورد بحث قرار می‌گیرند.

نکتور و همکاران (۱۹۹۲)؛ به نقل از هیوستون (۲۰۱۰)، مفهوم سواد مالی را به عنوان "توانایی ایجاد قضاوت‌های آگاهانه و اتخاذ تصمیمات مؤثر در رابطه با استفاده و مدیریت پول" تعریف کردند. این تعریف در چندین پژوهش از جمله مطالعات اسپاگان و لینز (۱۹۹۶)، بیل و دلپاچیترا (۲۰۰۳)، و روی مورگان (۲۰۰۳) در نظرسنجی استرالیا و نیوزلند در مورد سواد مالی استفاده شده است. اسپاگان و لینز (۱۹۹۶) استدلال کردند که تعریف سواد مالی ارائه شده توسط نکتور و همکاران (۱۹۹۲) سه حوزه‌ی اصلی یعنی، برنامه‌ریزی مالی، حل مسئله و تصمیم‌گیری را پوشش می‌دهد. همانطور که اسپاگان و لینز (۱۹۹۶) نقل کردند، به نظر می‌رسد که بین این حوزه‌ها یک همپوشانی وجود دارد، با این حال، با نگاه به جزئیات هر سه حوزه، تفاوت‌ها مشخص می‌شود: برنامه‌ریزی مالی به نحوه برنامه‌ریزی برای نیازهای آتی از جمله خرید یک خانه جدید و یا توسعه یک صندوق بازنشستگی

- ۴) مهارت در تصمیم‌گیری های مالی، و
۵) اعتماد به طرح مؤثر برای نیازهای مالی آینده.

تعریف «عملیاتی» ارائه شده توسط رمود (۲۰۱۰) نیز بر «بودجه‌بندی، پس‌انداز، قرض کردن و سرمایه‌گذاری» تمرکز دارد.

از سوی دیگر، سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) و شبکه بین‌المللی آموزش مالی (INFE) (۲۰۱۱) رویکردشان به سواد مالی بیشتر از منظر دانش است و آن را "ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای اتخاذ تصمیمات صحیح مالی و در نهایت دستیابی به رفاه مالی فردی" می‌دانند.

اتکینسون و مسی (۲۰۱۱) نیز سواد مالی را به عنوان ترکیبی نه تنها از دانش، بلکه نگرش‌ها، رفتارها و مهارت‌ها توصیف کردند. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش کلارپر و همکاران (۲۰۱۳)، که در روسیه در مورد سواد مالی انجام شد، نشان داد افراد آگاه به لحاظ مالی، از نحوه مدیریت پول خود، آگاه هستند، مهارت‌های عددی بالایی دارند. همچنین تورم و تخفیف‌های فروش را درک می‌کنند. ضمن آنکه به طور شگفت‌انگیز، درمورد استفاده از خدمات مالی (به عنوان مثال حساب‌های بانکی و اعتبار رسمی) و بکارگیری از ظرفیت فردی برای هزینه و پس‌انداز سؤال می‌پرسند.

براساس مباحث فوق، می‌توان گفت که برخی از تعاریف سواد مالی بسیار محدود، در حالی که تعاریف دیگر وسیع‌تر هستند و بر حوزه‌های متفاوتی از جمله رفتار تمرکز دارند. در تعاریف محدود، سواد مالی منجر به رفتار "خوب" می‌شود، در حالی که در تعاریف گسترده‌تر، رفتار بخشی از خود سواد مالی محسوب می‌شود.

۲-۲- از سواد مالی تا قابلیت (توانایی) مالی: مفهومی وسیع‌تر

هرچند هر دو اصطلاح سواد مالی و قابلیت (توانایی) مالی "غالباً به جای یکدیگر استفاده می‌شوند" (زوتل و همکاران، ۲۰۱۳) اما توسعه دامنه تعاریف درمورد واژه قابلیت (توانایی) مالی از منظر دانش، وسیع‌تر است و شامل مفاهیم گسترده‌تری می‌شود (به عنوان مثال مورگان، ۲۰۰۳). این موضوع تاکنون در چندین پژوهش مطرح و تفاوت مفهومی آن به خوبی مشخص شده است.

اشاره دارد. حل مسئله به توانایی از عهده برآمدن مشکلات مالی از قبیل به اندازه درآمد خرج کردن و برآورده کردن نیازهای غیرمنتظره اشاره دارد. در حالیکه تصمیم‌گیری مربوط به تصمیمات اساسی در مورد خرید است، مثلاً چه چیزی، چه موقع و کجا خرید صورت بگیرد (اسچاگن و لینز، ۱۹۹۶).

ویت و همکاران (۲۰۰۰) ضمن حمایت از تعریف نکتور، سواد مالی را چنین شرح دادند: توانایی خواندن، تحلیل، مدیریت و ارتباط برقرار کردن در مورد شرایط مالی شخصی که بر رفاه مادی تأثیر می‌گذارد. این شامل توانایی تشخیص گزینه‌های مالی، بحث در مورد پول و مسائل مالی بدون (یا علیرغم وجود) ناراحتی، برنامه ریزی برای آینده و پاسخگویی شایسته به رویدادهای زندگی است که بر تصمیمات مالی روزمره، از جمله حوادث در اقتصاد عمومی تأثیر می‌گذارد.

تعریف ارائه شده توسط ویت و همکاران (۲۰۰۰) گسترده و مشابه مفهوم قابلیت (توانایی) مالی است. به طور مشابه، براونستین و ولج (۲۰۰۲)، پری (۲۰۰۸) و بوشان و مدوری (۲۰۱۳) سواد مالی را اینگونه تعریف کردند: توانایی اتخاذ تصمیمات مؤثر و آگاهانه که مربوط به مدیریت پول است. سوهن و همکاران (۲۰۱۲) نیز ضمن استفاده از تعریف فوق، مفهوم سواد مالی را چنین شرح دادند: توانایی فرد برای درک، تحلیل، مدیریت و ارتباط با مسائل مالی شخصی.

کمپسون و همکاران (۲۰۱۳)، در گزارش خود در مورد سنجش سواد مالی در کشورهای کم درآمد و متوسط، اعلام کردند که داشتن حداقل سه بعد از شاخص‌های سواد مالی شامل ۱) دانش در مورد مهارت‌های عددی یا ریاضیات؛ ۲) آگاهی از مسائل مالی و ۳) دانش در مورد استفاده از خدمات مالی، مانند افتتاح حساب بانکی و استفاده از کارت نقدی (کارت عابر بانک)، در این جوامع ضرورت دارد.

رمود (۲۰۱۰) نیز به فقدان تعاریفی استاندارد و وجود اشکال درخصوص سنجش سواد مالی اشاره و برای حل این مشکل، تعاریف سواد مالی را به دو دسته، «مفهومی» و «عملیاتی» طبقه‌بندی کرد و معتقد است برای اندازه‌گیری در عمل، تعاریف عملیاتی مورد نیاز است. در تعریف «مفهومی» وی، پنج مقوله درخصوص سواد مالی شناسایی شدند:

- ۱) دانش مفاهیم مالی،
- ۲) توانایی برقراری ارتباط در مورد مفاهیم مالی،
- ۳) نگرش در مدیریت امور مالی شخصی،

سوهن و همکاران (۲۰۱۲) استدلال می‌کنند که سواد مالی به عنوان بخشی از قابلیت (توانایی) مالی قلمداد می‌شود که در آن قابلیت مالی شامل توانایی عمل (دانش، مهارت ها، اعتماد و انگیزه) و فرصت عمل (از طریق دسترسی به خدمات مالی با کیفیت و محصولات) است. به گفته‌ی زوتل (۲۰۱۳)، سواد مالی بخشی از قابلیت مالی است و اغلب به طور مشترک تخمین زده می‌شوند. زوتل (۲۰۱۳) اذعان داشت که هدف از انجام پژوهش‌ها در مورد قابلیت مالی، توجه به تاثیر "شرایط خاص اجتماعی-اقتصادی و جنبه‌های توانایی درونی فرد برای اتخاذ تصمیمات مالی است و این توانایی از طریق ارزیابی سواد مالی، نگرش‌ها و مهارت‌ها اندازه‌گیری می‌شود".

آژانس مهارت‌های پایه (BSA) در سال ۲۰۰۰ مدلی را تحت عنوان قابلیت مالی در بزرگسالان از طریق آموزش امور مالی شخصی منتشر کرد. این چارچوب شامل سه بخش اصلی (۱) دانش مالی و درک؛ (۲) مهارت‌های مالی و شایستگی و (۳) مسئولیت مالی همچنین سه زیرسطح، شامل درک اساسی و رشد اعتماد به نفس؛ رشد صلاحیت و گسترش صلاحیت است. علاوه بر این در مدل آرایه شده، هر سطح به ۹ مؤلفه به صورت زیر تقسیم شده است: (۱) انواع مختلف پول/ پرداخت ها؛ (۲) تولید در آمد؛ (۳) استفاده از درآمد؛ (۴) جمع‌آوری

اطلاعات مالی و نگهداری سوابق؛ (۵) برنامه ریزی مالی: پس انداز کردن، خرج کردن، بودجه بندی؛ (۶) ریسک و بازده؛ (۷) انتخاب‌های شخصی و مفاهیم مالی؛ (۸) حقوق مصرف‌کننده، مسئولیت‌ها و منابع مشاوره؛ (۹) پیامدهای امور مالی.

بر اساس تعاریف و بخش بندی آرایه شده در جدول ۱، مشخص می‌گردد که این مدل می‌تواند به عنوان یک ابزار عملی برای توسعه ایده‌ها و در جهت کمک به بهبود قابلیت مالی استفاده شود (FSA, 2000). به این ترتیب، این الگو ضمن کمک به معلمان، مشاوران مالی یا کسانی که در زمینه امور مالی شخصی کار می‌کنند، می‌تواند در زمینه شناسایی حوزه‌های ضعفی که به منظور افزایش قابلیت مالی، نیاز به بهبود و حمایت از برنامه‌های آموزشی مالی دارند، موثر باشد.

کمپسون و همکاران (۲۰۱۳)، اذعان داشتند که در مقایسه با سواد مالی، اندازه‌گیری قابلیت مالی به دلیل حوزه‌های گسترده‌تری که در برمیگیرد، نظیر دانش، نگرش، مهارت و رفتار، نیازمند ارزیابی پیچیده‌تری است. خزانه داری آمریکا (۲۰۰۷) نیز در تعریف مفهوم قابلیت مالی اشاره به: "دانش و مهارت‌های افراد برای درک شرایط مالی خودشان، همراه با انگیزه برای اقدام" دارد.

جدول ۱- جزئیات تعریف قابلیت (توانایی) مالی آژانس مهارت‌های پایه (BSA)

A	بخش‌ها	تعریف
۱	درک و دانش مالی	توانایی تأیید کردن و دستکاری پول در اشکال مختلف، کاربردها و توابع.
۲	مهارت‌های مالی و شایستگی	توانایی استفاده از دانش و درک در گستره وسیعی از زمینه‌ها از جمله شرایط قابل پیش‌بینی و غیرمنتظره
۳	مسئولیت مالی	توانایی درک بیشتر تأثیرگذاری تصمیمات مالی بر شرایط فردی، خانوادگی، اجتماعی و در نظر گرفتن مسائل اجتماعی و اخلاقی
B	سطوح	اشاره به
۱	درک پایه و توسعه اعتماد به نفس	آن دسته از افراد بزرگسالی که دارای سطح پایینی از درک می‌باشند و به مهارت‌های لازم برای قضاوت آگاهانه درباره امور مالی خود و توانایی استفاده از خدمات مالی مناسب نیاز دارند
۲	رشد اولیه اعتماد به نفس و شایستگی	آن دسته از افراد بزرگسالی که دارای درک و صلاحیت اساسی در انجام خدمات مالی هستند و برای رفع نیازهای خود به دانش و مهارت بیشتری نیاز دارند.
۳	گسترش اعتماد به نفس و شایستگی	بزرگسالانی که به مهارت‌ها و دانش نیاز دارند تا دامنه وسیع‌تری از توانایی اتخاذ تصمیمات آگاهانه در رابطه با شرایط شخصی خود را درک کنند.

بهرتر عمل می‌کنند. دومین حوزه، برنامه ریزی و توانایی رسیدگی به تعهدات مالی آینده است که به رویدادهای غیر منتظره اشاره دارد. حوزه بعدی، انتخاب محصولات است که

بر اساس مدل اتکینسون و همکاران (۲۰۰۵) که در شکل ۱ آرایه شده، اولین حوزه قابلیت مالی، مدیریت پول است که نشان می‌دهد افراد توانمند به لحاظ مالی در تحقق اهداف خود

تدریس و پیشرفت آموزش مالی بخصوص در میان جوانان توسعه داد که بر اساس جدول ۲ شامل موضوعات اصلی، مولفه ها و حوزه های کلیدی است و سعی در ترویج این مفهوم دارد که آموزش مالی را می توان در سرفصل های گوناگون آموزشی مدارس و دانشگاهها به صورت انعطاف پذیربکار برد و فرصت یادگیری مفاهیم ان را در اختیار دانش آموزان و دانشجویان قرار داد.

برای ارزیابی دانش مربوط به محصولات مالی، نگرش ها به ریسک، رفتار و اعتماد به نفس هنگام انتخاب محصولات مالی مناسب ایجاد شده است. حوزه نهایی، آگاه بودن است که شامل آگاهی از تغییرات در اقتصاد، پیگیری محصولات جدید مالی و اطلاع از راهنمایی و مشاوره می باشد. مرکز تحقیقات امور مالی (PFRC) دانشگاه بریستول بریتانیا، چارچوب دیگری را با هدف پشتیبانی از برنامه ریزی،

مدیریت پول:	برنامه ریزی برای آینده:
پیگیری مخارج	هزینه های اصلی غیرمنتظره
برنامه ریزی برای هزینه	هزینه ی اصلی پیش بینی نشده
دخالت در مدیریت پول	برنامه ریزی برای بازنشستگی
نگرش ها در مورد پس انداز و خرج	نگرش ها برای برنامه ریزی های آتی

توانایی مالی

انتخاب محصولات:	آگاه بودن:
نگهداری و خرید محصول	به روز بودن
گرونامه ها	اختلافات، مناقشات و شکایات
بیمه ی عمر و حفاظت	سواد مالی کاربردی
سایر بیمه ها	دانش در مورد محصولات مالی
حساب پس انداز و سرمایه ها	نگرش ها
کارت های اعتباری و وام ها	

شکل ۱- حوزه قابلیت مالی

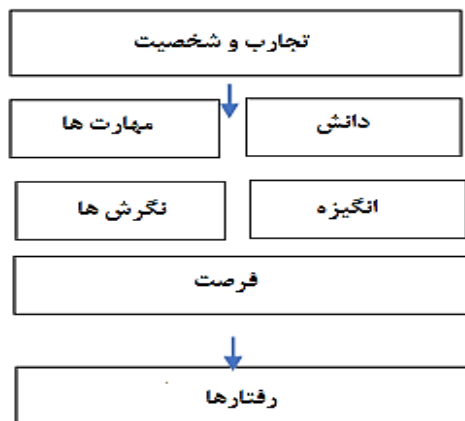
برگرفته از مطالعه اتکینسون و همکاران (۲۰۰۵)

جدول ۲- ساختار چارچوب برنامه ریزی آموزش امور مالی (PFRC)

سه حوزه ی کلیدی			مؤلفه ها	موضوعات اصلی
نگرش ها	مهارت ها	دانش	پرداخت، قرض، صرفه جویی برنامه ریزی مالی و بودجه بندی	چگونه پول را مدیریت کنیم؟
نگرش ها	مهارت ها	دانش	جستجوی مشاوره ی مالی انتخاب محصولات مالی	تبدیل شدن به یک مصرف کننده ی مهم
نگرش ها	مهارت ها	دانش	کلاهبرداری و سرقت هویت شناسایی و کاهش خطرات مالی	مدیریت ریسک ها و احساسات مرتبط با پول
نگرش ها	مهارت ها	دانش	پیوند کار، انتخابهای زندگی و برنامه ریزی مالی	درک اهمیت نقشی که پول در زندگیمان ایفا می کند

مانند نرخ بهره؛ و ۳) دانش اصول اولیه تورم، تخفیف و ارزش زمان پول است، تخمین زده شد. در گروه دوم، قابلیت مالی پیشرفته، شامل ۱۰ متغیر مربوط به ابزارهای سرمایه گذاری از جمله سهام، اوراق قرضه، اوراق بهادار همچنین ریسک ها و بازده است.

شکل ۲- چارچوب قابلیت مالی MAS

منبع: MAS، ۲۰۱۳

علاوه بر پژوهش های فوق، MAS (۲۰۱۳)، نیز مدلی مطابق با شکل ۲ آرایه نموده که در آن قابلیت مالی، تحت تأثیر پنج عنصر حیاتی مهارت ها، دانش، نگرش ها، انگیزه و فرصت است. بر اساس این مدل، قابلیت مالی، نیازمند مهارت-های مختلف از جمله برنامه ریزی ریاضی، خویشتن داری، تصمیم گیری و حل مسئله است. علاوه بر این، قابلیت مالی شامل "مهارت های عاطفی، شناختی و رفتاری همچنین توانایی درگیر شدن در فرآیندهای فکری لازم برای مدیریت مالی است".

چارچوب دیگر آرایه شده در خصوص قابلیت مالی، توسط دفینیت (۲۰۱۳) با هدف ایجاد یک روش کارآمد برای اندازه گیری سطح سواد مالی در بین خانوارهای سه شهر بزرگ اندونزی، مطرح شده است. اگرچه در این مدل، اصطلاح "سواد مالی" بکارگرفته شده، اما در عمل از الگوی کمپسون و همکاران (۲۰۰۵) جهت اندازه گیری قابلیت های مالی، استفاده کرده است. در مدل دفینیت (۲۰۱۳)، بر اساس جدول ۳، متغیرهای قابلیت مالی به دو گروه متغیرهای پایه و پیشرفته دسته بندی شدند. در گروه پایه، قابلیت مالی با استفاده از ۱۱ متغیر که مربوط به سه گروه اصلی (۱) دانش در مورد محصولات مالی رسمی؛ (۲) ارقام مربوط به امور مالی

جدول ۳- متغیرهای قابلیت مالی بر اساس مدل دفینیت (۲۰۱۳)

شماره	متغیر	
	قابلیت مالی پایه	قابلیت مالی پیشرفته
۱	نیاز به هویت (برای افتتاح حساب پس انداز)	عملکرد بازار سهام
۲	حداقل مقدار پول برای افتتاح حساب پس انداز	نرخ بهره و قیمت اوراق قرضه
۳	حداقل معدل برای حساب پس انداز	بازده های سهام در برابر اوراق قرضه
۴	سپرده ی تضمین شده توسط دولت	ریسک اوراق قرضه و سهام ها
۵	بهره ساده	معنای خرید سهام
۶	بهره ی مرکب	معنای خرید اوراق قرضه
۷	محاسبه ی بهره ی یک وام	جریمه هنگام فروش اوراق قرضه قبل از سررسید
۸	تورم	کدام سرمایه گذاری بیشترین بازدهی را می دهد
۹	تخفیف	کدام سرمایه گذاری دارای بیشترین نوسانات بازده است.
۱۰	ارزش زمانی پول	قراردادن یا ندادن سرمایه گذاری ها در یک سید
۱۱	ضبط پول	

(منبع: دفینیت، ۲۰۱۳)

قابلیت مالی شامل "مدیریت پول"، برنامه ریزی برای آینده"، "انتخاب کردن"، و "کمک گرفتن" نیز متمرکز بود. هرچند، این مدل، دارای اشکالاتی مشابه این موارد است: حوزه های

پژوهش دفینیت (۲۰۱۳)، تصویر دقیقی از سواد مالی خانوارهای اندونزیایی نشان داد که نه تنها بر دانش مالی، بلکه برگستره های از موضوعات وسیع تر، از جمله رفتار در چهار حوزه

طی سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ آرایه دادند. ابعاد حوزه های قابلیت مالی مشابه حوزه های پژوهش کمپسون و همکاران، (۲۰۰۵) بود. اما همانطور که در جدول ۴ نشان داده شده، در طبقه بندی حوزه ها، تفاوت هایی وجود داشت. در مدل فیینی و هایز (۲۰۱۵)، سه گروه مستقل در خصوص خرج کردن به اندازه درآمد، مدیریت سازمان یافته پول و خرج کردن کنترل شده وجود دارد، در حالی که در مطالعه کمپسون و همکاران (۲۰۰۵)، این سه حوزه در قالب یک حوزه (مدیریت پول) گروه بندی شدند.

دیگر مانند انگیزه، مهارت ها یا نگرش ها را بررسی نکرد. ضمن اینکه با ارزیابی سؤالات مورد استفاده در این مطالعه به خصوص موضوعات پیشرفته، می توان گفت که برای کشوری همچون اندونزی که در آن در اختیار داشتن ابزارهای مالی پیشرفته، نسبتاً پایین است، سؤالات بسیار پیچیده ای بودند. شکل ۳ چارچوب مورد استفاده در این مطالعه را نشان می دهد.

فیینی و هایز (۲۰۱۵) نیز مدلی با ۶ بعد جهت اندازه گیری قابلیت مالی و بررسی ثروت و دارایی موجود در بریتانیا

شکل ۳- چارچوب FSA اندونزی

منبع: تغییر یافته از SEADI، دینیت

جدول ۴- چارچوب قابلیت مالی ONS

توانایی فرد برای زندگی با ابزار خود	به اندازه درآمد خرج کردن	قابلیت مالی
میزانی که فرد برای مخارج آینده خود از درآمد فعلی کنار می گذارد	برنامه ریزی برای آینده	هزینه های جاری محصول
این که فرد بداند در روز چقدر خرج می کند.	مدیریت سازمان یافته پول	
اولویت نگرش فرد برای امنیت مالی طولانی مدت نسبت به ظرفیت	خرج کردن کنترل شده	
میزان به روز بودن شخص با تغییرات در اقتصاد گسترده تر	آگاه بودن	
منابع اطلاعاتی (در صورت وجود) که شخص به هنگام مالی که بر تصمیم خرید آن ها بسیار تأثیر می گذارد استفاده می کند.	انتخاب محصولات	

منبع: برگرفته از مطالعه فیینی و هایز، ۲۰۱۵

و این امکان را به پدیدار شناسی می‌دهد که ساختارهای ماهوی یا ذاتی پدیدارها را توصیف کند.

هدف پژوهش پدیدار شناسی که دارای پشتوانه قوی فلسفی است و به طور عمده متکی بر نوشته های ریاضی دان آلمانی، ادموند هوسرل و افراد دیگری همچون مریلوپونتی، سارتر و هایدگر است (اسپیلگرگ، ۱۹۹۴)، توضیح صریح و شناسایی پدیده‌ها است؛ آنگونه که در موقعیتی خاص توسط افراد ادراک می‌شوند. براساس دسته‌بندی پارادایم‌های بوریل و مورگان، پدیدارشناسی، در دسته پارادایم‌های تفسیری قرار می‌گیرد. یعنی یک روش علمی که با رویکردی ذهنی به جمع‌بندی مباحث اجتماعی می‌پردازد.

در پژوهش حاضر، به منظور آرایه الگوی مفهومی، از نظرات خبرگان مالی که علاوه بر داشتن تجربه، تخصص و اشراف کامل بر روی موضوع قابلیت های مالی، در این زمینه نیز صاحب نظر هستند، استفاده شده است. خبرگان جامعه آماری این پژوهش، دارای شرایط زیر هستند: ۱- دارای مدرک دکتری در رشته حسابداری و یا مالی باشند. ۲- عضو هیات علمی دانشگاه با مرتبه استادیار و بالاتر باشند.

روش نمونه گیری مورد استفاده در پژوهش، گلوله برفی است که در آن نمونه مانند یک گلوله برف، بزرگ و بزرگ‌تر می‌شود. برای این منظور، ابتدا، پس از ارزیابی های اولیه، دو نفر از خبرگان که دارای شرایط مورد نظر از جهت تخصص و تجربه در زمینه موضوع بودند، برای انجام مصاحبه، انتخاب شدند. سپس از آنها خواسته شد تا فرد یا افراد دیگری را که در زمینه موضوع، دارای شرایط لازم هستند را برای انجام مصاحبه پیشنهاد دهند. به این صورت نمونه بزرگ و بزرگ‌تر شد. در این پژوهش تعداد نمونه مورد مطالعه ۱۲ نفر مصاحبه شونده بود. بر اساس دیدگاه محققان، به منظور اکتشاف دیدگاه و نگرش مصاحبه شوندگان و تحقق اصل اشباع نظری، تعداد ۱۲ نفر مصاحبه شونده، قابل قبول است و به تحقق اهداف پژوهش منتج می‌شود (حریری، ۱۳۸۵، ابراهیمی، ۱۳۹۲).

ابزار مطالعه حاضر، سؤالاتی است که در جریان مصاحبه مطرح می‌شود. مصاحبه های کیفی از انعطاف پذیری برخوردارند و بر اساس داده های به دست آمده در جریان تحقیق تغییر می‌کنند. در این گونه مصاحبه ها، ذهن پژوهشگر خالی از سؤالات از پیش تعیین شده نمی‌باشد و امکان تغییر، افزایش و یا حذف سؤالات براساس داده های به دست آمده از مصاحبه شوندگان وجود دارد. در این پژوهش،

مرکز خدمات مشاوره مالی بریتانیا (۲۰۱۵) (MAS)، با آرایه مدل پیچیده تر، چارچوبی نوین را برای درک قابلیت مالی آرایه کرد که در آن قابلیت مالی، چنین تعریف شده است: توانایی شخص برای مدیریت خوب پول، چه به طور روزمره و چه از طریق رویدادهای مهم زندگی و مسئولیت رسیدگی به دوره های دشواری مالی، این امر توسط مهارت های شخصی، دانش، نگرش ها و انگیزه ها، هدایت و توسط یک سیستم مالی فراگیر و یک محیط اجتماعی حامی، امکان پذیر می‌شود.

این چارچوب شامل رفاه مالی به عنوان یک خروجی است. رفاه مالی، وضعیت مالی شخصی یک فرد است که شامل عناصر عینی مانند میزان پس اندازی که آنها دارند و توانایی شان در تحقق تعهدات مالی خود و همچنین عناصر ذهنی مانند چگونگی نگرانی آن ها درمورد پول می‌باشد (باگول و همکاران، ۲۰۱۴). در این چارچوب به روز شده، رفتار تنها شامل سه حوزه است: ۱) مدیریت پول روزانه به خوبی؛ ۲) آماده سازی برای رویدادهای زندگی و مدیریت آن ها؛ و ۳) از عهده بر آمدن مشکلات مالی.

در نهایت مطالعات نظری و تطبیقی انجام شده همچنین الگوهای متعددی که تا کنون در حوزه شناسایی و سنجش قابلیت های مالی افراد بکار رفته و در مبنای نظری پژوهش آرایه شد، نشان می‌دهد که هنوز الگوی کاملی برای سنجش قابلیت های مالی افراد، آرایه نشده است. لذا در این پژوهش محققان درصدد آرایه الگوی نظری پیشنهادی جهت شناسایی مولفه های قابلیت (توانایی) مالی افراد هستند.

۳- روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ رویکرد، به دلیل آنکه به دنبال شناسایی پارامترهای موثر در قابلیت (توانایی) مالی افراد است، بنیادی و از آنجا که از جزء به کل می‌رسد، از نوع استقرایی است. در این پژوهش، محقق به دنبال دستیابی به نظام معنایی بدون در نظر گرفتن رویکرد قیاسی و فرضیه سازی پیشین توسط افراد است و چون رویکرد پژوهش شناسایی مولفه های قابلیت (توانایی) مالی افراد می‌باشد، بنابراین روش پژوهش، کیفی از نوع پدیدار شناسی^۳ می‌باشد. پدیدار شناسی، مطالعه فلسفی ساختارهای تجربه و آگاهی افراد است

³ Phenomenology

پژوهشگران سعی کردند از سؤالات کاوشی، از قبیل: "می‌توانید برایم یک مثال بزنید؟ آیا منظورت این است که ... چگونه ... و...!"، در طول مصاحبه استفاده کنند. مصاحبه‌ها از نوع باز و نیمه ساختار یافته و تعامل و انفرادی بودند که ضبط و در اسرع وقت پیاده، کدبندی و تجزیه و تحلیل شدند تا بازخورد لازم برای مصاحبه‌های بعدی یا کفایت و اشباع داده‌ها را فراهم کنند. قبل از مصاحبه، رضایت کامل از مصاحبه‌شوندگان و اجازه ضبط مصاحبه‌ها اخذ شد.

اولین سؤال مصاحبه بین مصاحبه‌شوندگان یک سؤال باز و مشترک بود "وقتی که کلمه قابلیت(توانایی) مالی را می‌شنوید، چه به ذهنتان می‌آید؟ یک تجربه خود از توانایی مالی را برای من، بیان کنید"، پاسخ مصاحبه‌شونده راهنمای سؤالات بعدی بود. همچنین به مصاحبه‌شونده گفته می‌شد که می‌تواند هر چیزی را در ارتباط با مفهوم قابلیت(توانایی) مالی که به ذهنش می‌رسد و در چارچوب سؤالات گنجانده نشده است، عنوان نماید؛ زیرا هدف، رسیدن به عمق تجربه آنان است. مصاحبه با دو سؤال زیر خاتمه یافت "به نظرتان سؤال دیگری هست که باید مطرح می‌کردم و آیا از من سؤالی دارید". زمان مصاحبه، بستگی به وضعیت هر مصاحبه‌شونده بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه طول کشید. داده‌ها، طبق رویکرد پدیدارشناسی توصیفی - کلایزی آنالیز شد. سپس، درون مایه‌های اصلی استخراج شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس مدل پیشنهادی "کلایزی" شامل هفت مرحله زیر بود: مرحله اول که در آن، با گوش دادن به مطالب ضبط شده، مروری بر تمامی اطلاعات بدست آمده، صورت گرفت تا محتوای کلی آنها درک شود. در مرحله دوم جملات مهم، عبارات و یا پاراگراف‌هایی که مربوط به سؤالات پرسیده شده در مصاحبه‌ها بود، تفکیک و در فایل‌های جداگانه ای نگهداری شدند. البته اطلاعاتی که درصد اهمیت کمتری داشتند، نیز حذف نشدند، زیرا ممکن است در مراحل بعدی اهمیت آن‌ها مشخص شود. در مرحله سوم، معانی جملات مهم بیرون کشیده و فرمول بندی شد. سپس در مرحله چهارم، جملات و مضامین مهم مرحله قبل بر اساس مفاهیم مشترک، دسته بندی شدند. در مرحله پنجم، اطلاعات کلیدی و عقاید استخراج شده، که با اتفاق نظر پژوهشگران انتخاب شده بودند، به صورت خلاصه، بدون ابهام و روایت وار در قالب متن و توصیفی جامع و کامل نوشته شدند.

در مرحله ششم، به منظور تعیین اعتبار داده‌ها و دستیابی به یک الگوی بنیادی، نتایج برای مصاحبه‌شوندگان

شرح داده شد و واکنش و نظرات آنها در مورد نتایج جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل گردید. در آخرین مرحله نیز، ضمن اعتبار سنجی روایی و پایایی یافته‌ها که در پدیدارشناسی دارای اهمیت بالایی است، با استفاده از روش کلایزی^۴ و از طریق بررسی دیدگاه‌های خود مصاحبه‌شوندگان در مورد نتایج بدست آمده، به اعتبار نهایی یافته‌ها پرداخته شد.

۴- یافته‌های پژوهش

در گام اول متن مصاحبه‌های انجام شده بصورت کامل استماع شد و تمامی گفته‌های مصاحبه‌شوندگان در قالب فایل ورد و بصورت متن، درآمد. در گام دوم به کمک متنی که در گام اول بدست آمده بود، تمامی جملات، مضامین و عبارات معنادار در هر مصاحبه، استخراج و بر اساس شماره مصاحبه و شماره پاراگراف، کدگذاری شده و به فایل جداگانه‌ای منتقل گردیدند. در جدول ۵، نمونه‌ای از عبارات معنادار نشان داده شده است.

در گام سوم، مجدداً تمامی عبارات، جملات و مضامین مشابه که در مرحله دوم مشخص شده بودند، بر اساس تشابه آنها دسته بندی و کدگذاری شدند تا فرایند بررسی سازگار بودن معانی با یکدیگر به سهولت انجام شود که در جدول ۶، نمونه‌هایی از معانی فرموله شده، درج گردیده است.

در گام چهارم، جملات و عبارات کدگذاری شده در مرحله قبل، بر اساس نوع ویژگی آنها دسته بندی شده و در گروه مربوطه قرار گرفتند. در حقیقت، این مصادیق، بیانگر ساختار منحصر به فردی از مولفه‌ها هستند. پس از آن، گروه‌هایی که دارای مصادیق مشابه بودند، با یکدیگر ادغام شدند.

در گام پنجم، در این مرحله از تجزیه و تحلیل، همه مؤلفه‌ها به صورت توصیف جامعی از پدیده مورد نظر ترکیب شدند و پس از ادغام همه مؤلفه‌ها، توصیف و الگوی جامعی از قابلیت مالی مدیران به عنوان ساختار کلی به دست آمد.

در گام ششم، ضمن بررسی واکنش مصاحبه‌شوندگان نسبت به نتایج بدست آمده، جملات، عبارات و مضامین زائد و دارای ابهام که باعث تضعیف توصیف کلی و مفاهیم آن می‌شدند، شناسایی و از ساختار کلی حذف شد. در این مرحله تلاش گردید جملات و عبارات ساده، مختصر و بدون ابهام، به توصیف قابلیت(توانایی) مالی بپردازند.

⁴ Colaizzi

جدول ۵- نمونه ای از عبارات معنادار

عبارات معنادار
افراد باید خود به دنبال تأمین مالی دوران بازنشستگی باشند به طوری که تصمیم بگیرند چقدر و کجا پس انداز کنند.
افراد بتوانند از طریق اپلیکیشن بانکداری الکترونیکی فرایند پرداخت قبوض، جابجایی وجه و ... را انجام دهند.
نحوه تأمین مالی تحصیلات دانشگاهی، تخفیفات شهریه، وام دانشجویی و فرایند اخذ و بازپرداخت اقساط را بدانند.
افراد حاضر به سرمایه گذاری در بازار سرمایه، بازار ارز، طلا و یا سایر بازارهای مالی هستند.

جدول ۶- نمونه هایی از معانی فرموله شده

عبارات معنادار	معانی فرموله شده (مصادیق)
بخش از درآمد ماهیانه، صرف خرید سهام و بخشی صرف خرید ارزهای دیجیتال می شود.	قدرت سرمایه گذاری مالی نگرش به برنامه ریزی قدرت ریسک
مبلغ ۱۰ میلیارد ریال به صورت سپرده ثابت بلند مدت در بانک گذاشته شده و ماهانه سود آن دریافت می شود.	قدرت تصمیم گیری مالی نگرش به آینده نگرش به امنیت مالی
با مفاهیم و نحوه محاسبه حقوق ماهیانه و کسورات آن، آشنا می باشد.	دانش مالی فهم اعداد کاربردی
از طریق گروههای مجازی مالی، اطلاعات لازم درخصوص نرخ ارز، دلار و چگونگی خرید و فروش اوراق بهادار را بدست می آورم.	نگرش به مشاوره و راهنمایی برای دریافت پول قرار گرفتن در معرض و دسترسی به پایگاه های اطلاعاتی، کانال ها و شبکه های رایانه ای مهارت های ارتباطی مهارت های یادگیری

است. مقوله ها نیز شامل جمعا ۳۹ فاکتور هستند که به کمک مجموعه آنها قابلیت (توانایی) مالی افراد سنجیده و در نهایت منجر به رفاه مالی می گردد.

مضمون اول، توانایی مالی شامل ۲ مقوله اصلی مهارت های اصولی و دانش و درک مالی و ۲۲ مقوله فرعی است که از این تعداد ۸ مقوله مرتبط با مهارت های اصولی و ۱۴ مقوله مرتبط با دانش و درک مالی است. مهارت اصولی شامل ۸ مولفه فهم اعداد کاربردی، سواد، سواد دیجیتال، حل مسئله، مهارت های ارتباطی، مهارت های یادگیری، مهارت های ادراکی. مهارت های برنامه ریزی می باشد.

مقوله دوم یعنی دانش و درک مالی نیز شامل ۱۴ مولفه درک مفاهیم و محصولات مالی، درک وضعیت مالی خود، درک مدیریت پول، قدرت قضاوت مالی، قدرت مدیریت زمان، قدرت تصمیم گیری مالی، قدرت مدیریت پولی، قدرت تجزیه و تحلیل مالی، قدرت خودارزیابی مالی، قدرت دانش مفاهیم اقتصادی، قدرت سرمایه گذاری پول، قدرت بخشش پول، قدرت درک ریسک و قدرت مدیریت هزینه است.

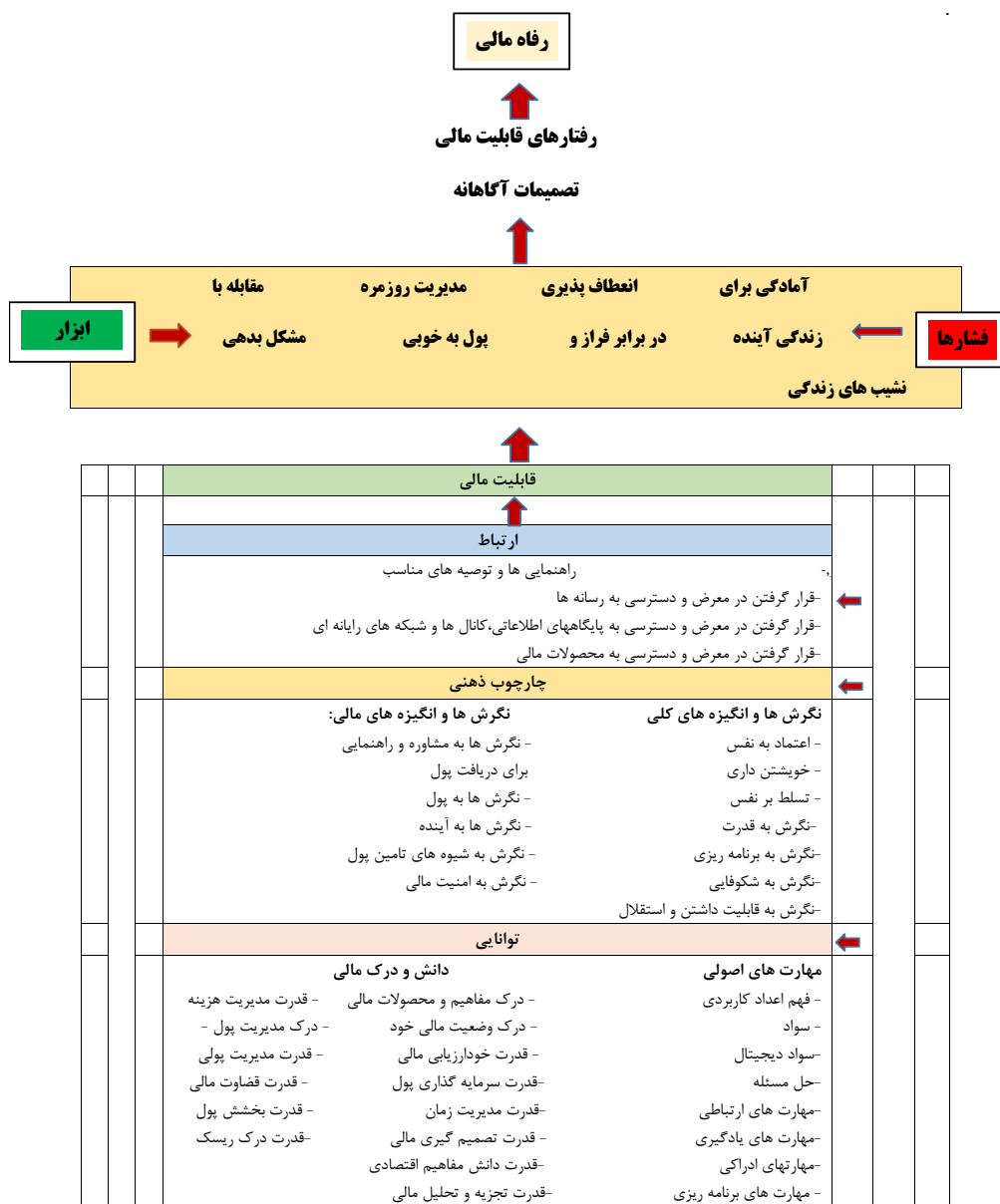
در گام هفتم، اعتبارسنجی یافته های پژوهش انجام شد. درحقیقت، بررسی روایی و پایایی جزء مبانی مهم تحقیق کیفی از نوع پدیدارشناسی است. در روش کلایزی، سنجش اعتبار از طریق خود مصاحبه شوندهگان انجام شد. به این صورت که یافته های ناشی از مصاحبه ها، در اختیار مصاحبه شوندهگان قرار گرفت و از طریق مباحثه با آنها، سنجش اعتبار صورت پذیرفت. در این پژوهش، همه مصاحبه شوندهگان رضایت خود را از نتایج استخراج شده حاصل از مصاحبه با آنها که نشانگر دیدگاهها، تجارب و تخصص شان نسبت به قابلیت (توانایی) مالی بود، اعلام کردند و در نهایت الگوی بنیادی مطابق شکل ۴، از ۳ مضمون، ۴ مقوله و ۳۸ مولفه، تشکیل گردید.

۴-۱- الگوی مفهومی پیشنهادی

بر اساس یافته های این پژوهش، سه مضمون موثر در شکل گیری الگوی مفهومی قابلیت (توانایی) مالی افراد، عبارتند از: توانایی، چارچوب ذهنی و ارتباط و هر مضمون، شامل مقوله های مهارتها، نگرش ها، انگیزه های کلی و انگیزه های مالی

نگرش ها به پول، نگرش ها به آینده، نگرش به شیوه های تامین پول و نگرش به امنیت مالی می باشد.
سومین مضمون نیز ارتباط است که شامل ۴ مولفه قرار گرفتن در معرض و دسترسی به ابزار، راهنمایی ها و توصیه های مناسب، قرار گرفتن در معرض و دسترسی به رسانه ها، قرار گرفتن در معرض و دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی، کانال ها و شبکه های رایانه ای و قرار گرفتن در معرض و دسترسی به محصولات مالی است و در معرض قرار گرفتن افراد در ارتباطات مالی را مورد سنجش قرار میدهد.

مضمون دوم، چارچوب ذهنی نیز شامل ۲ مقوله اصلی نگرش ها و انگیزه های کلی و نگرش ها و انگیزه های مالی و ۱۳ مقوله فرعی است. مقوله نگرش ها و انگیزه های کلی شامل ۸ مولفه اعتماد به نفس، خویشتن داری، تسلط بر نفس، نگرش به قدرت، نگرش به برنامه ریزی، نگرش به شکوفایی، نگرش به قابلیت داشتن و نگرش به استقلال است. مقوله دوم، نگرش ها و انگیزه های مالی نیز شامل ۵ مولفه نگرش ها به مشاوره و راهنمایی برای دریافت پول،

شکل ۴- الگوی بنیادی فاکتورهای موثر در شناسایی قابلیت(توانایی) مالی افراد

بر اساس الگوی پیشنهادی، افراد ضمن کسب آمادگی برای زندگی آینده و دستیابی به قابلیت های مختلف جهت مقابله با مشکلات مالی، به دلیل کسب توانایی مالی، می توانند اقدام به تصمیم گیری های آگاهانه نمایند که در نهایت منجر به رفاه مالی آنها می شود.

۵- بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر ضمن تلاش به تبیین مفهوم قابلیت (توانایی) مالی و مقایسه آن با مفهوم سواد مالی، به دنبال دستیابی به الگوی پیشنهادی قابلیت (توانایی) مالی در ایران از دیدگاه صاحب نظران، بود. برای تحقق این اهداف از طریق روش نمونه گیری گلوله برفی، از ۱۲ نفر از خبرگان که دارای شرایط مورد نظر از جهت تخصص و تجربه در زمینه موضوع بودند، مصاحبه کیفی و به صورت سئوالات باز و مشترک انجام شد که امکان تغییر، افزایش و یا حذف سئوالات براساس داده های به دست آمده از مصاحبه شوندگان وجود داشته باشد و در نهایت با دو سؤال "به نظر تان سؤال دیگری هست که باید مطرح می کردم و آیا از من سؤالی دارید"، خاتمه یافت. سپس داده ها، طبق رویکرد پدیدارشناسی توصیفی - کلایزی در هفت مرحله آنالیز و درون مایه های اصلی استخراج، تفکیک و دسته بندی شدند. پس از اعتبار سنجی روایی و پایایی یافته ها که در پدیدار شناسی دارای اهمیت بالایی است، در نهایت مدل پیشنهادی شکل گیری قابلیت مالی از دیدگاه خبرگان، آرایه گردید.

این مدل شامل ۳ مضمون اصلی، ۴ مقوله و در نهایت ۳۹ فاکتور، به عنوان مولفه های موثر در شکل گیری قابلیت (توانایی) مالی افراد از دیدگاه خبرگان، می باشد. سه مضمون اصلی شامل توانایی، چارچوب ذهنی و ارتباط و ۴ مقوله شناسایی شده شامل مهارتها، نگرش ها، انگیزه های کلی و انگیزه های مالی است. که جمعاً ۳۹ فاکتور را دربرمی گیرد و به کمک مجموعه آنها قابلیت (توانایی) مالی افراد سنجیده و در نهایت منجر به رفاه مالی می گردد.

بر اساس یافته های پژوهش، مضمون اول در مدل پیشنهادی، یعنی توانایی مالی شامل دو مقوله اصلی مهارت های اصولی و دانش و درک مالی است که مصداق های ارزیابی این دو مقوله، ۲۲ مقوله فرعی می باشد. ۸ مقوله مرتبط با مهارت های اصولی شامل مولفه فهم اعداد کاربردی، سواد، سواد دیجیتال، حل مسئله، مهارت های ارتباطی، مهارت های یادگیری، مهارت های ادراکی و مهارت های

برنامه ریزی می باشد. ۱۴ مقوله مرتبط با دانش و درک مالی نیز شامل مولفه درک مفاهیم و محصولات مالی، درک وضعیت مالی خود، درک مدیریت پول، قدرت قضاوت مالی، قدرت مدیریت زمان، قدرت تصمیم گیری مالی، قدرت مدیریت پولی، قدرت تجزیه و تحلیل مالی، قدرت خودارزیابی مالی، قدرت دانش مفاهیم اقتصادی، قدرت سرمایه گذاری پول، قدرت بخشش پول، قدرت درک ریسک و قدرت مدیریت هزینه است.

همه این مولفه ها، به عنوان مولفه های اصلی در توانایی به عنوان مولفه های کلیدی هستند که باید در کنار متغیرهای دیگر، نظیر تجربه، شرایط و ویژگی های شخصی افراد، در سنجش قابلیت مالی آنها در نظر گرفته شوند. هر چند در مواردی تمایز بین مهارتها و دانش مالی افراد ممکن است دشوار باشد. اما در هر صورت از طریق بررسی مهارتهای مختلف افراد در کنار دانش و درک مالی آنها می توان پی به میزان قابلیت مالی آنها برد. این یافته ها با نتایج پژوهش های اکتینسون و همکاران (۲۰۰۵)، کمپسون و همکاران (۲۰۰۵) و مک کای (۲۰۱۱) همسو می باشد.

مضمون دوم شناسایی شده در مدل پیشنهادی این پژوهش، چارچوب ذهنی است که خود از دو مقوله اصلی نگرش ها و انگیزه های کلی و نگرش ها و انگیزه های مالی همچنین از ۱۳ مقوله فرعی تشکیل شده است. مقوله نگرش ها و انگیزه های کلی شامل ۸ مولفه اعتماد به نفس، خویشتن داری، تسلط بر نفس، نگرش به قدرت، نگرش به برنامه ریزی، نگرش به شکوفایی، نگرش به قابلیت داشتن و نگرش به استقلال است. مقوله دوم، نگرش ها و انگیزه های مالی نیز شامل ۵ مولفه نگرش ها به مشاوره و راهنمایی برای دریافت پول، نگرش ها به پول، نگرش ها به آینده، نگرش به شیوه های تامین پول و نگرش به امنیت مالی می باشد. در حقیقت یافته ها نشان میدهد توانایی شخص برای مدیریت خوب پول، چه به طور روزمره و چه از طریق رویدادهای مهم زندگی و مسئولیت رسیدگی به دوره های دشواری مالی، توسط مهارت های شخصی، دانش، نگرش ها و انگیزه ها، هدایت و توسط یک سیستم مالی فراگیر و یک محیط اجتماعی حامی، امکان پذیر می شود. برای تحقق این مهم، باید به این نکته توجه نمود که در زمینه مدیریت پول، باورها و ارزشها در ابتدا توسط اعتقادات، ارزشها و عادات والدین شکل می گیرند و بیشتر از طریق تجربیات و نگرش های دیگران بسط می یابند. ضمن اینکه انگیزه نقش مهمی در دستیابی به اهداف مرتبط

به مدیریت پول دارد، این نتایج با یافته های مرکز خدمات مشاوره مالی بریتانیا (۲۰۱۵) (MAS)، باگول و همکاران، (۲۰۱۴)، ادوایس (۲۰۱۳)، و پیتر و اولسن (۲۰۰۲) همسو می باشد.

بر اساس یافته های پژوهش، سومین مضمون معرفی شده در مدل پیشنهادی، ارتباط است که از ۴ مولفه شامل قرار گرفتن در معرض و دسترسی به ابزار، راهنمایی ها و توصیه های مناسب، قرار گرفتن در معرض و دسترسی به رسانه ها، قرار گرفتن در معرض و دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی، کانال ها و شبکه های رایانه ای و در نهایت قرار گرفتن در معرض و دسترسی به محصولات مالی تشکیل شده است و در معرض قرار گرفتن افراد در ارتباطات مالی را مورد سنجش قرار میدهد. به هر حال یافته ها نشان میدهد هر چند داشتن سواد مالی در زمینه افزایش قابلیت های مالی افراد، ایده ای مفید است اما کافی نیست و برای دستیابی به ارتقای مالی، لازم است از طریق فعالیتهای مختلف ارتباطی و مشارکت در زندگی اقتصادی، فرصت های زندگی را به حداکثر رساند تا امکان ادامه زندگی برای افراد فراهم گردد. این امر مستلزم دانش، توانایی و فرصت عمل به آن دانش همچنین استفاده از روش های آموزشی است که به افراد امکان تمرین و کسب صلاحیت در این کارکرد را می دهد. تحقق این مهم از طریق آموزش معلمان، مشاوران مالی یا کسانی که در زمینه امور مالی شخصی کار می کنند، می تواند در زمینه شناسایی حوزه های ضعیفی که به منظور افزایش قابلیت مالی، نیاز به بهبود و حمایت از برنامه های آموزشی مالی دارند، موثر باشد. بر این اساس نقش و اهمیت آموزش و دسترسی به اطلاعات و ارتباطات به عنوان عامل مهم و تاثیرگذار در جهت ارتقای قابلیت های مالی افراد مشخص می گردد. این نتایج با یافته های جانسون و شرادین (۲۰۰۷) و آژانس مهارت های پایه (۲۰۰۰) (BSA) همسو می باشد.

بر اساس یافته های پژوهش، این مضامین، نشانگر پایه های اصلی، اولیه و مهارت های لازمی است که به افراد کمک می کند تا بفهمند پول در جهان چگونه کار می کند؛ چگونه بتوانند پول به دست آورند یا آن را مدیریت کنند، سرمایه گذاری نمایند و برای کمک به دیگران بخشش کنند. در حقیقت به طور خاص، این مقوله، به مجموعه ای از مهارتها و علوم اشاره دارد که فرد را بر تصمیم گیری آگاهانه و مؤثرتر منابع مالی اش توانا می کند. درحقیقت قابلیت مالی در حکم سرمایه خاص انسانی جهت پرداختن به امور شخصی اش

است. چرا که وجود قابلیت های مالی و داشتن برنامه ریزی درخصوص مسائل مالی خانواده، نوعی استراتژی بازدارنده است که می تواند در کاهش این فشارهای اجتماعی و روانی کمک کند و رفاه خانواده را افزایش دهد.

از سوی دیگر، قابلیت (توانایی) مالی، یکی از مهمترین عواملی است که از رشد اقتصادی و ثبات مالی حمایت می کند و منجر به افزایش درک افراد در خصوص ریسک و هزینه می شود. بنابراین داشتن چنین قابلیتی می تواند وقوع تصمیمات مالی نادرست مانند هزینه های غیر منطقی اخذ وام هایی که دارای نرخ بهره بالایی هستند را به حداقل برساند. ضمن آنکه می تواند تأثیر مثبتی بر ایجاد توانمندی های بلند مدت در افراد داشته باشد.

در هر صورت محققان بسیاری همچون دوینی و سولومان^۵ (۱۹۹۵)، سون و همکاران^۶ (۲۰۱۲) در پژوهش های خود دریافتند داشتن رفاه مالی خوب اولویت مهمی در زندگی همگان است که تحقق آن ناشی از آگاهی مالی بالا و مدیریت مناسب هزینه و درآمد، دسترسی به مراقبت های درمانی و حفظ روابط اجتماعی در طول زندگی است.

بررسی پژوهش هایی که تا کنون در ایران انجام شده، نشان میدهد مفهوم دو واژه سواد مالی و قابلیت (توانایی) مالی یکسان تلقی شده و عمدتاً مطالعات با تمرکز بر مفهوم سواد مالی و بررسی تاثیر این مولفه بر متغیرهای دیگر انجام شده است. در حالی که بر اساس یافته های این پژوهش و مدل های گوناگونی که توسط محققان مختلف در طی سالهای متفاوت انجام گرفته و بخشی از آنها در این مقاله مطرح شد، مشخص گردید که دو مفهوم قابلیت (توانایی) مالی و دانش مالی هر چند از دیدگاه برخی محققان، دارای مفهومی مشابه هستند و در مواردی قابلیت همپوشانی دارند، اما بر اساس نظر بسیاری از صاحب نظران، واژه قابلیت (توانایی) مالی، مفهومی کلان با ابعاد گسترده است که یکی از این ابعاد، سواد مالی می باشد؛ لذا این دو واژه از نظر مفهوم و عمل دو واژه جداگانه هستند.

بعلاوه یافته های حاصل از مقایسه مدل های مطرح شده جهت سنجش قابلیت مالی، نشان داد که سطح قابلیت مالی و عناصر آن از جمله دانش مالی، حتی در مواردی که از اندازه گیری های مشابه نیز استفاده شده، متفاوت می باشد که در اینخصوص لازم است به عوامل موثر بر دشواری محاسبات

⁵ Devin and Solomon

⁶ Sun et al

فهرست منابع

- نظیر آموزش مالی، سیستم اقتصادی کشور، همچنین اعداد یا واژگان مختلفی که استفاده می شود، توجه نمود. همچنین سطح دانش مالی افراد ممکن است به شرایطی مانند شخص، زمان و مکان بستگی داشته باشد این نتایج با یافته های کامینسکا و فولام (۲۰۱۳) همسو می باشد.
- از سوی دیگر یافته های پژوهش نشان میدهد افراد ممکن است برای موضوعاتی مانند تورم، بهره مرکب یا نوع محصولات و خدمات مالی مورد استفاده، دیدگاههای متفاوتی داشته باشند. همچنین به نظر می رسد شناخت عوامل فردی و اجتماعی عاملی اثرگذار بر قابلیت مالی است. این موارد میتواند شامل سن، جنس، تجربه کار و درآمد باشد. برای مثال، کسانی که درآمد محدود دارند ممکن است نیاز به قابلیت مالی متفاوتی نسبت به افراد دارای درآمد بالاتر داشته باشند. این نتایج با یافته های پژوهش کمپسون، و ال (۲۰۱۳) منطبق است.
- در هر صورت باید اذعان کرد که اصولاً موضوع قابلیت مالی افراد و پرداختن به "خوب" و "بد" بودن آن، چالش برانگیز است و بستگی به شرایط افراد دارد. به عنوان مثال، در مدیریت مالی، بودجه بندی به عنوان یک رفتار خوب تفسیر می شود. با این حال، اگر کسی بودجه ای برای پرداخت قبوض خود در نظر نگیرد ولی قبوض را به موقع بپردازد، آیا این امر، رفتار بدی تلقی می شود؟ بدیهی است بیشتر افراد می خواهند اهداف مالی را به درستی برآورده کنند، اما اگر آنها بتوانند این کار را به راحتی و بدون پیگیری مالی و یا صرف هزینه به جای صرفه جویی، انجام دهند، نباید به طور خودکار به عنوان یک رفتار غیر مسئولانه از سوی آنها، مورد قضاوت قرار بگیرند.
- در نهایت، در جوامع امروز از جمله کشور ایران، ضرورت دارد مفهوم قابلیت مالی از طریق آموزش های مختلف نظیر رسانه، آموزش و پرورش و دانشگاه به مردم معرفی و تبیین شود تا از این طریق، دانش و مهارت مالی افراد ارتقا یابد. به خصوص با توجه به وجود جمعیت جوان در کشور که همزمان با آغاز زندگی مستقل، با مسئولیت های جدیدی از جمله مدیریت امور مالی خود و خانواده روبرو می شوند و در این مسیر هرچقدر آگاهی و شناخت بیشتری در خصوص مواجهه و حل مسایل مالی داشته باشند، زمینه رفاه اجتماعی فرد و خانواده، بیشتر فراهم خواهد شد. ضمن آنکه داشتن توانایی مالی افراد جامعه، در سطح کلان منجر به کاهش معضلات مالی و در نهایت رشد اقتصادی جامعه می گردد.
- * آزادی، رضا، زنجیردار، مجید، فرشیدپور، علیرضا، (۱۳۹۱)، سواد مالی و عوامل تاثیرگذار بر آن و تاثیر آن با برنامه ریزی بازنشستگی، اولین همایش منطقه ای پژوهش ها و راهکارهای نوین در حسابداری مدیریت، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی غیر دولتی شفق تنکابن
- * حریری، نجلا (۱۳۸۵)، اصول و روش های پژوهش کیفی، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی،
- * حسن زاده، آتنا، دهقان، عبدالمجید، علیخانی، محسن، (۱۳۹۸)، تأثیر سواد مالی و درک ریسک بر انتخاب سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره چهل و یکم
- * روشندل، آرمان، امیری، هادی، طغیانی، مهدی، (۱۳۹۷)، سواد مالی و ضرورت سنجش آن در نظام نوین آموزشی؛ مطالعه موردی شهرستان شهرضا، رویکردهای نوین آموزشی، سال سیزدهم شماره ۱، صص ۸۶-۶۷
- * دیانتهی دیلمی، زهرا، حنیفه زاده، محمد (۱۳۹۴)، بررسی سطح سواد مالی خانواده های تهرانی و عوامل مرتبط با آن، دانش مالی و تحلیل اوراق بهادار، دوره ۸، شماره ۲۶، صص ۱۳۹-۱۱۵
- * شیرازیان، زهرا، (۱۳۹۷)، بررسی نقش سواد مالی و مدیریت پول بر مدیریت مالی شخصی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، دوره ۱۱، شماره ۳۸
- * کیانوش، مهسا، جلیلی، محمد، احمدی، موسی، حسین آبادی ساده، داود (۱۳۹۳)، میزان درک و شناخت دانشجویان از دانش تأمین مالی شخصی (تحلیل رفتار دانشجویان نسبت به دانش تأمین مالی شخصی)، دانش سرمایه گذاری، سال سوم، شماره دوازدهم.
- * معین الدین، محمود، (۱۳۹۰)، ارزیابی و ارائه الگوی مناسب جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی، رساله دکتری، دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات تهران.
- * معین الدین، محمود، مینا ابوسعیدی؛ فروغ حیرانی (۱۴۰۰)، شناسایی مؤلفه های مؤثر در شکل گیری سواد مالی مدیران شرکت ها با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی، دانش سرمایه گذاری، دوره ۱۰، شماره ۳۷، صفحه ۲۵۵-۲۷۲
- * یوسفی، زهرا، (۱۳۹۰)، اندازه گیری سواد مالی سرمایه گذاران حقیقی بورس اوراق بهادار ایران و ارتباط سواد

- Youth', *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 34(3), pp. 119–145.
- * Kaminska, O. and Foulsham, T. (2013) *Understanding Sources of Social Desirability Bias in Different Modes : Evidence from Eye-tracking* Olena Kaminska. ISER Working Paper Series no 2013–4. Essex: Institut for Social & Economic Research.
- * Kempson E. and Collard S. (2006) 'Financial Capability baseline survey: questionnaire'. The Personal Finance Research Centre, University of Bristol in collaboration with Jenny Turtle and Alan Worley at BMRB Limited and the FSA. London: Financial Services Authority.
- * Kempson E., Collard S. and Moore N. (2005) *Measuring financial capability: An exploratory study*. London: Financial Services Authority. Available at: <http://www.fsa.gov.uk/pubs/consumer-research/crpr37.pdf>. (Accessed: 20 September 2017).
- * Kempson, E., Perotti, V. and Scott, K. (2013) *Measuring financial capability: A new instrument and results from low-and middle-income countries*. London: Financial Services Authority
- * Klapper, L. and Panos, G. A. (2011) 'Financial literacy and retirement planning: the Russian case', *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), pp. 599–618. doi: 10.1017/S1474747211000503
- * Krishna, A., Rofaida, R. and Sari, M. (2010) 'Analisis Tingkat Literasi Keuangan (Survey pada Mahasiswa Universitas Pendidikan Indonesia)'. *Proceedings of The 4th International Conference on Teacher Education; Join Conference UPI & UPSI Bandung, Indonesia, November*. pp. 552–560.
- * Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2005) 'Financial Literacy and Planning : Implications for Retirement Wellbeing?'
- * Mckay, S. (2011) 'Understanding Financial Capability in Canada Analysis of the Canadian Financial Capability Survey', Research paper prepared for the Task Force on Financial Literacy.
- * Noctor, M., Stoney, S. and Stradling, R. (1992) *Financial Literacy: A Discussion of Concepts and Competences of Financial Literacy and Opportunities for its Introduction into Young People's Learning*. Report Prepared for the National Westminster Bank, National Foundation for Education Research. London: NFER.
- * Peter, J. P. and Olson, J. C. (2002) *Consumer Behaviour and Marketing Strategy*. 6th edn. New York: McGraw-Hill.
- * PFEG (n.d). *Financial Education Planning Frameworks*. Available at: <https://www.pfeg.org/planning-teaching/financial-education-planning-frameworks>. (Accessed: 20 May 2014)
- * Remund, D. L. (2010) 'Financial Literacy Explicated : The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy' *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), pp. 276–295.
- مالی با تنوع و تصمیمات سرمایه گذاری آنها، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد.
- * Atkinson, A., McKay, S., Kempson E., and Collard, S. (2006). *Levels of Financial Capability in the UK: Results of a Baseline Survey*. London: Financial Services Authority (FSA).
- * Atkinson, A., McKay, S., Collard, S., and Kempson, E. (2007). 'Levels of financial capability in the Results of a baseline survey', *Public Money & Management*, 27(1), 29–36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9302.2007.00552.x>
- * Atkinson, A., and Messy, F.-A. (2011). 'Assessing financial literacy in 12 countries: an OECD/INFE international pilot exercise'. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), 657–665. <https://doi.org/10.1017/S1474747211000539>
- * Beal, D. J. and Delpachitra, S. B. (2003) 'Financial Literacy among Australian University Students', *Economic Papers*, 22(1), pp. 65–78.
- * Chen, H. and Volpe, R. P. (1998) 'An analysis of personal financial literacy among college students', *Financial Services Review*, 7(2), pp. 107–128.
- * Cole, S., Sampson, T. and Zia, B. (2009) 'Financial Literacy, Financial Decisions, and the Demand for Financial Services : Evidence from India and Indonesia', *Harvard Business School Working Paper No. 09-117*.
- * Definit (2013) 'Developing Indonesian Financial Literacy Index'. SEADI Discussion paper no.11. Jakarta : DAI Nathan
- * Finney, A. and Hayes, D. (2015) *Financial capability in Great Britain, 2010 to 2012*. London: Office for National Statistics. Available at: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171766_407816.pdf. (Accessed: 20 September 2017).
- * Gutter, M. S., Hayhoe, C. R., Devaney, S. A., Kim, J., Bowen, C. F., Cheang, M., Dorman, R. (2012) 'Exploring the Relationship of Economic, Sociological, and Psychological Factors to the Savings Behavior of Low- to Moderate-Income Households', *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 41(1), pp. 86–101. doi: 10.1111/j.1552-3934.2012.02130.x.
- * Hayhoe, C. R., Leach, L. J., Turner, P. R., Bruin, M. J. And Lawrence, F. C. (2000) 'Differences in Spending Habits and Credit Use of College Students', *The Journal of Consumer Affairs*, 34(1), pp. 113–133. doi:10.1111/j.1745-6606.2000.tb00087.x
- * Huston, S. J. (2010) 'Measuring Financial Literacy', *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), pp. 296–316.
- * JOHAN, I.R. (2017). *Financial Capability Among University Students in Indonesia*. The University of Birmingham. Doctor of Philosophy Thesis
- * Johnson, E. and Sherraden, M. S. (2007) 'From Financial Literacy to Financial Capability Among

- * Sekita, S. (2011) 'Financial literacy and retirement planning in Japan', *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), pp. 637–656. doi: 10.1017/S1474747211000527.
- * Sohn, S., Joo, S., Grable, J.E., Lee, S., Kim, M., (2012) 'Adolescents' financial literacy: The role of financial socialization agents, financial experiences, and money attitudes in shaping financial literacy among South Korean youth', *Journal of Adolescence*, pp. 969–980. doi: 10.1016/j.adolescence.2012.02.002.
- * The Money Advice Service (MAS) (2013) *The Financial Capability of the UK*. London: Money Advice Service. Available at: <https://www.moneyadviceservice.org.uk/en/static/thefinancial-capability-of-uk>. (Accessed: 20 September 2017).
- * The Money Advice Service (MAS) (2015) *Financial Capability in the UK 2015: Initial results from the 2015 UK Financial Capability Survey*. London: Money Advice Service.
- * The Open University (n.d). *Assumptions of Multiple Regression*. Available at: <http://www.open.ac.uk/socialsciences/spsstutorial/files/tutorials/assumptions.pdf> (Accessed: 8 January 2018)
- * The World Bank, 2017. *Indonesia's middle class vital for the country's future*. Available at <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/12/04/indonesia-middle-class-vital-for-the-country-future>. (Accessed 08 February 2018).
- * Vyvyan, V., Blue, L. and Brimble, M. (2014) 'Factors that Influence Financial Capability and Effectiveness : Exploring Financial Counsellors' Perspectives', *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 8(4), pp. 3–22. doi: 10.14453/aabfj.v8i4.2.
- * Xu, L. and Zia, B. (2012) 'Financial Literacy around the World: An Overview of the Evidence with Practical Suggestions for the Way Forward', *Policy Research Working Paper*, 6107, pp. 1–56. doi: 10.3102/00346543067001043.
- * Zahroh, F. (2014) *Menguji Tingkat Pengetahuan Keuangan, Sikap Keuangan Pribadi Dan Perilaku Keuangan Pribadi Mahasiswa Jurusan Manajemen Fakultas Ekonomika Dan Bisnis Semester 3 dan Semester 7*. Indonesia: Universitas Diponegoro
- * Zottel, S., Perotti, V. and Bolaji-Adio, A. (2013) 'Financial Capability Surveys Around The World: Why Financial Capability is important and how surveys can help'. The World Bank. Available at: <http://responsiblefinance.worldbank.org/~media/GI AWB/FL/Documents/Misc/Financial-Capability-Review.pd>. (Accessed: 20th September 2017).

Abstract

Explain financial ability and financial literacy from a knowledge perspective and proposing a model of financial capability

Bahareh Banitalebi Dehkordi¹
Maryam Khosravi Farsani²

Abstract

As financial markets become more complex in today's world, terms such as financial capability and financial knowledge (literacy) have recently become widely used in the literature and everyday conversation. However, there are still challenges in explaining the meanings of each word, its dimensions and elements, and how to measure it, and many consider the two words to be the same. In addition, most of the research conducted so far has focused on the term financial literacy and identifying the factors affecting it, and the concept of financial capability (ability) has not been specifically addressed. Therefore, the purpose of this study, while explaining the conceptual differences between the two words, is to provide a structural model regarding the factors affecting the financial ability of individuals from the perspective of experts through a phenomenological approach. This research is based on a library and interpretive method of qualitative research that has examined the views of 12 Iranian financial experts. The results showed that the proposed model of factors affecting the financial ability of individuals including 3 main themes of ability, mental framework and communication, 4 categories of skills, attitudes and general and financial motivations as well as 39 factors are influential.

Keywords: financial capability, financial knowledge (literacy), financial models, phenomenological approach

1- Assistant of Department of Accounting, Shahrekord Branch, , Islamic Azad University, Shahrekord, Iran (Corresponding Author)
banitalebi57@yahoo.com
2- Ph.D Student of Accounting ,Shahrekord Branch, , Islamic Azad University, Shahrekord, Iran

